

VELNIO ŠEINĖ KATARINKA

1

Petras Eimutis nenuobodauja. Jis yra buvęs Amerikoje ir yra susidėjęs gražaus pinigų. Pažiūrėti jis yra praktikas. Be reikalo pinigų nesvaido ir šiaip jau į visus gyvenimo reiškinius žiūri blaiviai. Humoro jausmas nėra jam svetimas.

Jis mėgdavo pasijuokti ir iš žmonių, ir iš poezijos. Nors atliekamu laiku pats mėgdavo rašyti eiles. Jam ne visai svetimas menas, nors pats ypač mėgdavo pašiepti dabartinę tapybą. Ją esą visiškai pavaduojanti fotografija! Šiaip jau nei fotografuotis, nei fotografijos nemėgdavo.

Sugrįžęs iš Amerikos ir ilgą laiką viengungiaudamas Lietuvoje ir visiškai neturėdamas giminių, jis ne kartą pamanydavo, kad reikėtų vesti. Dabar ši keista mintis aplanko jį dažniau. Bet nei atsitiktinai, nei tyčiomis nepasitaiko jo lūkesio objekto. Žodžiu sakant, jis yra senas kavalierius, Petras Eimutis.

Jis nors ir senyvas žmogus, bet pažiūrėti visai pakenčiamo stogo. Kiek palysęs, net padžiūvęs, nuolat besigimnastikuojąs ir besišvarinąs, jis nėra dar sudiedėjęs ir atrodo gan geru gražiai konservuotu džentelmenu. Senas kavalierius mėgsta vasaros metu rodytis baltu kostiumu, pašvytuoti lazduote ir dėvėti balta skrybėlė. Savo auksinių dantų šypsena jis tiesiog malonus.

Šiandien nei iš šio, nei iš to, bent per dvidešimt metų nesusirašinėjęs, jis gavo iš vienos amerikietės, senos pažįstamos, ilgesnį laišką, į kurį skubinosi atsakyti. Toks daiktas buvo nemažas įvykis jo buityje. Jis buvo atviresnis negu paprastai ir laisvai aprašinėjo daugelį dalykų, nes spėjo vargu beatsitiksiant kitą kartą panašią progą laiškui.

– Galbūt vėl po dvidešimt metų! – nusijuokė jaukiai.

Jis rašė taip:

„Aš turiu daržą ir sodą. Tai jau pakankama goda senam žmogui, vienišui! Aš esu baigęs teisių fakultetą... Aš turiu sklypelį žemės ir kumetį Kazimierą, savo vergą. Aš nieko nedirbu. Esu jau gana įsenęs žmogus. Bet apie tai neturiu reikalo tamstai pasakoti.

Gyvenu pakaunėje. Nereik manyti, kad, gyvendamas sodžiuje, virtau visiškai sodiečiu. Ne! Kai apsirėdau surdutu, užsidedu baltą manišką, atrodau visai kaip miestietis. Net įdomus! Aš galiu dar užsidirbti sau pinigą, kartais uždarbiauju, tuomet slankioju pakaunėje, važinėju net į užsienį, sugrįžtu namon. Pirma skaitydavau, paskui tat nusibodo.“

Supynęs iš šitokių ir panašių faktų laišką, Eimutis išėjo į Kauną. Į miestą jis mėgdavo dažnai atsilankyti ir rasti sau reikalų.

Diena graži.

Eimutis eina Kauno gatvėmis.

Nors ir vasara, ir vidudienis, bet šiame Dievo palaimintame mieste kvepia silkėmis, pipirais ir muilu. Miesto namai susispraudę, it staigiai sugrūstos į gurbą kerpamos avys, net kvėpuoti buvo sunku. Miesto vaizdą charakteringai sudarė krautuvių savininkės, pajėgiančios išstovėti krautuvių tarpduriuose kiauras dienas.

Viename tokiam tarpduryje stovėjo sena Merkelienė, nepavaduojama Eimučio namų prekių pristatinėtoja. Ji pamato iš tolo iš sodžiaus atsilankantį „ponaitį“ (taip ji paprastai vadina Eimutį) ir tyliai linkteria jam galva. Ji taupo savo žodžius, kaip ir viską, ir be reikalo jų neberia.

Merkelienė šiandien nieko neuždirbo.

Vakar diena buvo kur kas laimingesnė. Net įstabu. Vakar ji pardavė du gabalu pilkojo muilo, keturias

perlamutrines sagas, vieną silkę ir pačią didžiąją dėžutę krakmolo. Tat apyvartoje atsitikdavo rečiau. Tuo būdu Merkelienė gavo teisės vakar paimti ir laisvai išsirinkti sau vieną ekstra silkę, pačią didžiąją, iš bendrojo sandėlio, silkių bačkos, į kurią buvo įdėta pati didžioji dalis josios apyvartos kapitalo iš namų atneštos pasogos pavidalu. Ar ji laiku nenužiūrėjo rinkos nuotaikos, ar ji pristigo energijos, bet dalis silkių užsiliko vasaros sezonui. Tat jau pavojinga. Šitas produktas ypačiai reikalavo saugos.

Šiandien – ničnieko.

Kas pirks, jei Kaunas, tas senasai miestas, visai ištuštėjęs, ir ūkininkas susirietęs grėbia ir veža savo šienus ir rėkia būtinas savo dainas. Toksai energijos eikvojimas jai atrodė kaip ir neproduktingas. Ji, jaugusi į vasaros tylą sename mieste, kaip ir nepakeltų tokio alaso.

Nei dobilų kvapas, kuriuose buvo tiek daug keturlypių ir kuriuos taip įdomu rankioti, kaip pačios laimės ieškoti, nei saulės įkaitintų peliuškų cukrinės pudros medus josios nemasino ir nebuvo jai malonus. Tariami gamtos užuomojai, tinką nerimties žmonėms, jai būtų per stiprūs ir tikrai kenktų jos sveikatai.

Jos vieta – krautuvėje.

Krautuvę rimtai saugoti ir iš tėvų paveldėtą kapitalą tinkamai didinti.

– Dieve, pasiųsk jiems amžiną atilsį!

Privačiame Merkelienės antro aukšto bute ir erdviau, ir švariau. Ten gyvena jos vaikai. Skaisčiaveidė Rita, pupa, bronzinių plaukų kupetos padabinta, ir strazdanų nubertas Samuelis. Abu – gudrūs.

Antrame aukšte, prie sunkių mūrinių sienų, prikabintos baltos užuolaidos, kad jūdviejų vaikams būtų patogiau gyventi. Pastebėtina – „jūdviejų“; Merkelienė niekuomet, gink Dieve, nepasakytų – „jos“. Jūdviejų strazdanų nubertas Samuelis ir Rita, pupa. Dieve, pasiųsk jiems laimingą gyvenimą ir vesk juos tėvų takais!

Petras Eimutis dažnai vaikus kviesdavo į save. Vaikai, pakliuvę į sodžių, kaip į kitą pasaulį patekę, nežinodavo iš to raškažiaus ką ir bedaryti: pradėdavo po šienus vartyti, obuolius rašyti ir aibes kitokių monų susirasdavo.

Šiandien vaikų negalima leisti į sodžių, prieš pat šabą. Be to, vaikai turėjo nejuokais suimti ir išmolti skaitymo meno ir poterių chedere*. O žiemą vaikai turėjo eiti jau civilizacijos nustatytą, būtiną valstybės mokyklą. Esamoji tvarka ir papročiai reikią gerbti ir laikyti, žinoma, nenutolstant nuo savo tikybos ir amžių amžiais išsaugotų papročių.

Merkelienė stovėjo parėmusi tarpdurio rentinį, – šiame mieste labiausiai praktikuojama reklama, – ir žiūrėjo į kitas tokio pat reklaminio pobūdžio būtybes.

Senis Eimutis stukseno į miesto akmenis savo lazduite ir sveidelėdavo į dešinę ir kairę: „Morgen, morgen!“ Toksai pat „morgen“ teko ir Merkelienei.

– Kaip sekasi?

Žmona tepatraukė pečiais, iš to galima buvo suprasti viskas.

Eimutis padaro šiandien gražų gestą ir užmoka gyvaisiais už seniau paimtas prekes ir dar visokių niekniekių prisirenka ir liepia, progai atsitikus, įteikti Kazimierui, jo vergui.

Baigta. Jis užmoka ir eina toliau.

Kaip koks šleifas, kaip atsipalaidavę kokie pasamonai, velkasi paskui jį Merkelienės palaiminimas – nemokamas konosamento** priedas!

– Kad Dievas jį visuomet laimintų ir kad jam visuomet gerai sektųsi... Tam gerajam žmogui!

Toksai atsilyginimo būdas Merkelienei rodėsi kuo patogiasias, mažiausiai reikalingas išlaidų ir vis dėlto iškilmingas, dėl to jos dažnai ir vartojamas.

Visur Kauno gatvėse stovėjo panašių į Merkelienę žmonių; vienas iš jų sušuko į Eimutį ir pilna gracijos ir impeto ranka timptelėjo jį už skverną į krautuvę ir pridėjo:

– Pirkit, ponaiti, naują skrybėlę. Puikių turiu, ką tik išužsienio parvežiau!

* Chederis (hebr.) – religinė pradinė žydų berniukų mokykla.

** Connaissance (pranc.) – dokumentas, kuriame surašytos krovinio gabenimo jūra sąlygos.

Eimutis parodė savo naujintelę skrybėlę ir nusijuokė. Vertelga, pažinęs Eimutį, bet nė kiek nenusiminęs, pasakė jau šaltu pirklio balsu:

– Karšta!

– Karšta... – atsako Eimutis ir dėl visa ko užsideda savo naujintelę skrybėlę, išeidamas iš krautuvės. Visiems tenka uždarbiauti!

Krautuvių durų saugotojai, vaizbininkai, ištroškę laukė Fortūnos, bepravažiuojančios savo sunkia auksine karieta. Bet ji nesiskubino rodytis savo sunkia aukso karieta Kauno gatvėse. Be vieno Merkelio, dardančio savo milžiniška bačka kaip mortyra Kauno gatvių akmenimis, su plūduriuojančia bačkos viršuje lentele, atsargos dėlei padėta, kad įkapitalizuotaisi vanduo-prekė nenusiskalanduotų ir prekė nenustotų savo pirmąsias vertės. Merkelienės vyras kaip koks Galijotas tempė savo bačką, parduodamas vandenį Kauno gyventojams, ir, eidamas lenkčių su pačia Fortūna, rinkosi sau skatikus.

Fortūna nevyko dar nei Kauno gatvėmis, nei jos auksinės kariatės atošvaistų dar niekur nebuvo matyti.

Kaip oro ištroškusios žuvys tokiu pat oru kvėpavo čia ir žmonės. Juo labiau kad tat buvo visiems dykai. Dar geriau būtų, jei iš dangaus stačiai byrėtų dangaus mana, kaip Biblijoje parašyta, tiesiog į žmonių tam tyčia atkišamus puodukus manai rinkti. Bet ji irgi nebyrėjo.

Reikėjo vis dėlto gyventi ir misti. Dažniausiai verstis skolinamomis, perkamomis ar įgyjamomis mainais bulbėmis, druska, cibuliais, šiuo įstabių augmeniu, kuris mokslo taip sąmojingai buvo užfiksuotas pastoviu vardu neapsirikti: *allum cepa*, ir geriausia, jau šabiniams atvejais – bulbiniu kugeliu ir cimesu*.

Balta katedros pamūre žengė du sodžiaus kunigai, vienas – keleivišku baltu kiteliu, kad nesusidulkintų kelionė, antras – juodos gelumbės sutana.

Vienas turi rąstų parduoti ir už juos savo bažnyčiai nori naują monstranciją pirkti, antrasis kaip tik ieško tų rąstų, reikalingų bažnyčiai taisyti, ir šitais rąstais kaip ir savo vardą amžinam atminimui į bažnyčios sienas įmūryti, ją berestauruodamas.

Bet, atvykę į miestą, jie abudu be galo konfidencialūs. Eimutis, jų užkalbintas, biznieriškai suveda juos abudu į krūvą, ir reikalas baigtas.

Kokia davatkėlė, eidama pro šalį šitų kunigų, kluptelia ties vienu ir dievotai pabučiuoja juodos jo sutanos skverną, sąmoningai parinkdama juodos gelumbės atlapą, o ne baltą namų darbo drobę, kuri atrodo jai mažiau teturinti sakramentalumo galios.

Katedros šventoriuje, prieš atlaidus, tikras folkloriškai tautiškas muziejus. Čia elgetų rajonas.

Vienas vyžotas senelis, apkabinęs kryžiaus papėdę, kalba poterius monotonišku balsu. Jis yra kaip ir atstovas senos, tradicijų persisunkusios, švelnios elgetų kartos.

Antras elgeta, jau stipresnės formacijos, gerai susimetęs į stiprius pečius, bet – aklas, težiūris į pasaulį pro mėlynus savo akinių stiklus, pjauna aštrių peiliu išdžiūvusį dešrigalį, religingą vienos dėdienės donaciją.

– Kokios tvirtos žiaunos ir dantys turi būti to aklojo elgetos! – nejuokais stebisi Eimutis.

Šalia jo ant pievos armonika, įstabus jo kūrybos įrankis.

Jis yra vokalinės kūrybos reiškėjas ir pats gieda, sau armonika pritardamas. Jis turi taip pat pakaliką vadyrių, jauną vaikiną vaškine išdžiūvusia kakta ir mėlynomis pritvinkusiomis aortomis smilkiniuose. Vaikinas yra įpareigotas pritarti šiai muzikai ir kiek išgalint šaukti, kad trijų sutartinių garsų giesmė kuo aukščiau veržtų į dangų.

Širdis mano Tave šaukia,

Balsas mano dreba!

Tai buvo menas.

* Žydų nacionalinis valgis (hebr.).

Po išsišakojusiu klevu, kurio kupeta buvo labai saulės įkaitinta, sėdi estetiškos išvaizdos senutė, apsilvilkusi juodos gelumbės suknia bei apsikutavusi gobtuvais. Ji nuolat skambina varpeliu, kad savo egzistenciją praeiviams primintų. Bet priminti savo egzistenciją šitokiu dienos karštmečiu, kai Katedra beveik tuščia, nebelengvas dalykas. Tačiau ji skambina nuolat, matyt daugiau iš įpratimo, negu racionalių sumetimų vedama. Jos skambutis sidabrinis ar nikelinis, nudėvėta rankenėle, apsukta skudurais, kad šitasai išsimaitinimo įrankis rankos perdaug neįveržtų.

Ir žydai, ir elgetos tarytum šaukia į Aukščiausiąjį Išganytoją vienu balsu:

„Atleisk mums mūsų, Viešpatie, nuodėmes ir padaryk mus visus karaliais ir karaliūnais, nes mums įgriso Tavo žemės papėdėje šliaužioti. Mes išsiilgę esame nors vieną kartą trumpą valandžiukę išvysti tik vieną aiškų nuostabaus Tavo skaistumo ir stebuklingos galios spindulį, kuris mus nustelbtų ir pervertų, tasai dangaus spindulys.

Nes tu atėmei mums, Dieve, viltį, ir mes turime verstis vabalų papročiais ir šliaužiodami svajoti apie auksines karietas.

Atleisk mums, Viešpatie, ir išganyk!”

Bet niekas neišgano ir auksinių karietų nerodo, be vieno, puspilne vandens bačka grįžtančio Merkelio, kuriam šiandien teks išgirsti dyvina naujiena, kad jo žmona namie gavusi iš savo svainio laišką, iš Keiptauno.

Ypatingą laišką. Tenai tam svainiui sekąsi gerai, ir jis galbūt galėsiąs sugrįžti ir paremti jų krautuvę pinigais.

Argi tai ne nuostabi naujiena, tasai laiškas?

Bet ir elgetų rajone šiandien bruzdėjimas. Vienas iš jų atrado naują „kalvariją“, naują išmaldos vietą.

Žmonės naujai atrastoje kalvarijoje yra dosnesni ir elgetų neguja; šiuo dalyku atradėjas bus išganęs ne vieną savo kolegą nuo bjauraus elgetyno, į kurį juos sukišti norėjo vienas pažangus kunigas ir kurio jie labiausiai bijojo.

Vadinas, elgetų kaimenė galės keliauti ūksmingais vieškeliais, naujais takais, gražiais laukais, tik – ne elgetynas!

Atsidūrus naujame mieste, staiga sudardėjo vežimai. Buvo kitokia nuotaika.

Gauja žydų vežėjų, tiek užsigrūdžiusių nuo šalčio, vėjo ir bado, kaip iš karo grįžę kareiviai, pešėsi dėl vieno stiklų pako, negalėdami juo tinkamai pasidalyti. Kiekvienas norėjo gyventi

Ties sena tuopa, dideliausiu medžiu, kur žydė pardavinėjo supuvusius obuolius, stovėjo viena sodžiaus mergina.

Paprastai naujasai miestas niekuo negalėjo užimponuoti ir nustebinti, bet šiandien jis nustebino Petrą Eimutį vienu įvykiu.

Petrą Eimutį, pasirėdžiusį švairiu, baltu vasaros kostiumu, šiaudine anglų skrybėle. Su šviesia, aiškia mintimi ir auksiniais dantimis, dar Amerikoje statytais. Jam teko šiandien susidurti su problema, su kuria jam pirmiau niekuomet netekdavo susidurti.

Jam kelią šiandien pastojo moteris.

Ties sena, nesvietiškai išsišakojusia tuopa stovėjo sodžiaus mergina, visai padoriai vilkinti, savo žvilgsnį nudilbusi žemėn.

Ji elgetavo.

Elgetauti, ir tai ne čia, vidurmiestyje, po medžio ūksme, turėjo teisės tikrieji elgetos. Tai yra žmonės, sergą kuria nors išgydoma ar neišgydoma liga, iš tėvų kartu su sunkiu elgetavimo amatu paveldėta arba dažniausiai – dirbtine. Bet elgetauti žmogui sveikam, nepriklausant prie profesionalinės elgetų korporacijos, – buvo nuodėmė. Mergina tuo tarpu buvo visai „sveika“.

Atkišusi ranką, ji prašė žmonių išmaldos: „Duok pinigėlių!”

Jos mėlynos akys, kaip su paties dangaus mėlynumu palyginti duotos, buvo įraudusios, apsiašarusios, pradedančios kiek deformuotis. Ji, matyti, sirgo sunkiąja liga.

Atkišusi ranką, ji paprašė taip pat Eimutį:

– Duok pinigėlj!

Bet Eimutis iš karto beveik nepastebėjo jos ir nieko jai nedavė. Kaip ir paprastai, niekas jai neduodavo.

Mieste Eimučiui visi reikalai šiandien pavyko baigti greitai, ir jis sugrįžo namon gan anksti.

2

Eimučio „folvvarke“ dobilai jau prinokę. Juos pjauna kumetis Kazimieras. Tai tikra šienapjūtė.

Kumetis Kazimieras buvo gulstelėjęs perpiečio patvoryje ir dabar taip drūčiai knarkė, lyg geležiniu grėbliu kas sode takelių žvyrus žarstė. Tik plonytėlė fleita atsiliepdavo, jam dūsuojant. Eimutis mandagumo dėlei, kad nenustotų savo, šeimininko, prestižo, prikėlė Kazimierą, o pats nukeliavo į sodą iš miesto parsineštų laikraščių pasiskaityti.

Bet šiandien jam laikraščių nesisekė skaityti. Atskleidęs pirmąjį laikraščio puslapį, jis tenai pamatė sodietės veidą. Jis net krūptelėjo, kas šiandien čia do prajovai, kad jis toks opus. Ar nebus ko suvalgęs kenksminga?

Sodietė, atkišusi jam ranką, tarė:

– Duokš pinigėlj!

Eimutis pikta subloškė laikraščio puslapius ir atvertė skelbimų lapą, kurį jis mėgdavo paprastai kontroliuoti kaipo biznininkas. Bet ir paskutiniame laikraščio puslapyje stovėjo keistoji sodietė, apsivilkusi paprastomis savo drapanomis. Ji tarytum juokėsi iš jo savo deformuotomis akimis: „Tu nenori duoti – nereikia! Žinai, aš galiu tave prigauti. Aš galiu mirti, tu apie tai sužinosi – tuomet tu pasijuoksi!“

Eimutis sulamdė laikraštį, atsikvėpė ir nuėjo į seklyčią įdomesnės sau knygos pasirinkti. Bet nė viena šiandien jam netiko.

Besirausdamas po stalčius, jis aptiko slepiamą pundelį laiškų ir sudžiūvusią obelies šakutę. Tai visas jo gyvenimo bagažas.

Jis net atsiduso: „Kaip maža žmogui duota – svajoti ir kalėti!“

Jis antrą kartą išsikvotė save, ar nebus ko sunkaus suvalgęs ar cigarų per daug prisirūkęs, kad rodosi toks iškrikęs. Gyvenimas turi eiti nustatytu iš anksto ruožtu.

Eimutis visai ryškiai išgirdo, kaip kažin kokie požeminiai litaurai ėmė dunksnoti. Tarytum vasaros audrai besiantinant ar kokiam neįgudusiam mušeikai piemeniukui talakuojant į jaučio odą – šventoriuje sustatytus paeiliui būgnus dievotiems žmonėms sušaukti į šventą mišparų maldą. Taip atsiliepė maždaug požeminiai balsai. Šitokie prajovai, poetiškoje kūryboje paprastai praktikuojami, jam pradėjo netikti. Jis norėjo ramiai gyventi.

Jo kaitri vasaros diena turėjo baigtis. Jis dar nenorėjo, jis dar turėjo tiek kasdieninio darbo. Kaip kareivis, įstatytas į tvarkingų žmonių tarpą, žengiančių komandos žodžiais: „dešinèn, kairèn“ ir žinančių, kad kažkas kitas, galingesnis už juos, tars komandos žodžius, ir jie eis sulig tais žodžiais, taip ir Eimutis eidavo sulig tais žodžiais savo pakaunės palivarke, bet šiandien jis staiga bus nustojęs girdėti komandos žodžius. Jis rodosi išmestas iš laivo kaip koks jūreivis piratams numalšinti.

Jis net ėmė svajoti. Jam rodėsi, kad jis klajoja vienas karštų tyrlaukių smiltynuose ir, beklajodamas po smiltynus, pamatė toje dykumoje dar vieną žmogų. Tai buvo sodietė. Nudelbtomis žemyn akimis ir giliai užvožtu gobtuvu, ji nepajėgdama ieškojo sau kelio, norėdama išeiti iš tyrlaukių.

Pamačiusi atkeliaujantį smėlio kalnokščiu Eimutį, ji, blokštelėjusis į šalį, norėjo pasislėpti nuo jo. Jis vytis.

Jis atsipeikėjo.

Eimutis nutarė eiti pasivaikščioti.

Jis eina saulėtai pagrioviais.

Žirniai jau garankščiuojas. Apie peliuškas dar sukasi bitės. Linų žiedų lapeliai koketingai svyduliuoja

savo mažutėmis melsvomis galvutėmis ir jaukinas tolimes perspektyva, kai iš jų geležinių ir neįveikiamų papėdžių bus olandų pagamintos skaisčios drobės nosinaitės, teiktinos nelaimingai štyvoms anglėms, kad jas numestų ant marmurinių holų aslų kavalieriams kelti... Jų karjera kaip ir aptikrinta.

Pavakario vėjas buvo šiltas ir bepūsdamas taip kaitino veidą, kaip plaukų sausintojo elektros srovė, pučiama į plaukus. Šiltasai vėjas žėrė iš visų pusių, sunešdamas į krūvą įvairius kvapus iš visų Dievo tiksliai sukurtų ir susodintų gėlynų, pievų ir girių.

Pieva ir krūmaičiai ties eglynu ir vasaros kaitroje buvo įdrėkę.

Eglynų viršūnės įgudusios rankos buvo stilingai sukarpytos aštriais siluetais, apsibrėžiančiais ant papilkėjusio ir vis šviesiai balzgano vakaro dangaus. Tik kur ne kur dangus buvo pragiežiamas auksinės pudros vakaro nuotaikai pabrėžti.

Diena baigėsi.

Girioje buvo daug pribirusių eglišakių. Tarp medžių kamienų šokinėjo voveraitės. Grybai trupėjo po žmogaus koja.

Girioje – sambrėška.

Raudona vakaro saulė, atkirdama nuo savęs kelis staigius spindulius, stipriu impetu švystelėdavo juos kaip vilyčias į laibus tamsios girios kamienus, nušviesdama juos auksu ir pamastaguodama staiga sužaliavusiomis, kaip nupraustomis medžių šakutėmis girioje.

Tai buvo sutartiniai signalai vienaragiams arkliams ir plėšriųjų vagių išvogtoms panoms keliui girioje nurodyti.

Saulės aukso strėlės zimbė girios tamsumoje.

Vakaras.

Ties sužėlusiomis draustinėmis ir kriokliu augo jaunų drebulaičių pulkai.

Kai kur pilkšnojo vėjo nušlifuoti kelmai, kuriuos kadaise piemenys buvo bandę svilinti.

Upeliokštis kriokė, vartydamas titnago plozus dugne. Sena palaužta eglė tik nebuvo nugriuvusi į krioklį. Parblokšta eglė laikėsi užsikibusi savo viršugalviu, šiaip jau visa eglė sviro žemyn. Jos nudribusios, sakais nutekėjusios šakos šaukėsi pagalbos. Žemai apačioje buvo dugnas. Vien titnagų asla ir oro atstumas. Nugriūtų eglė žemyn, kamienas tikriausiai įsprogtų perpus, atsitvaksėjęs į akmenis. Taip aukštai buvo.

Anapus krioklio buvo pievaitės ir žalios vejės, efektingai prožektorių nušviečiamos.

Per vejės nubėgo šuva.

Eimutis nebepažino vietos: matyti, jis pirmą kartą bus atsidūręs čia.

Jis pamynė eglės viršūnę.

Eglė, pasproginusi savo viršūnės šakas, nužė visu savo sunkumu žemyn, kaip kokia ponija ar kariama princesė girioje, ir siūbavos, pakibusi šaknimis, negalėdama prišaukti pagalbos. Liemuo dar laikėsi pakibęs ant vienos padžiūvusios šaknies. Liemuo lingavo ritmingai į dešinę ir į kairę. Eimutis paėmė sunkų, žvarbų akmenį ir trinktelėjo akmeniu į eglišaknį – sąvaržą.

Eglės šaknis sprogo, ir eglė pačiužėjo aukštelninka į prapultį, pasigraibydama ore šakomis, ir stuktelėjo galva į akmenų aslą.

Eglė mirė.

Eimutis įžiūrėjo šitame savo veikale simbolinės reikšmės; jis bus su savo nematomu priešu kovėsis ir jį nuveikęs. Jis nusileido į krioklio apačią ir peršoko per upelį.

Jis skubėjo toliau kaip koks girių vagis ar kaip tas pagedęs šuva, dar kartą pasirodęs tarp drebulaičių, sunkiai alsuodamas savo nudėvėtais šonais. Šiandien jis net palygino save su šunim, ko kitose aplinkybėse nebūtų daręs. Kas kaltas, jei jis šiandien laksto po krioklynus kaip koks vėjavaikis!

Šuva, žvilgterėjęs į jį savo bjauriomis akimis, nubėgo, lėkdamas dūmus iš akių. Tokios pablūsusios, bjaurios, lyg dūmų prileistos buvo šuns akys.

Vakarinės saulės raudonos rankos kibo į medžių čiupras ir purtė jas smarkiai, sužvangindamos raudonais medžių viršūnių varpeliais! Cherubinai papurėliai vartalojos danguje įvairiomis pozomis ir

giedojo nustatytais ritualais vakarines giesmes tinkamai saulei palydėti.

Petras Eimutis atsisėdo patogiausioje medžių papėde ir pradėjo galvoti. Kiek galėdamas logingiau. Jis pats sau kalbėjo šitaip:

– Petrai Eimuti! Tu galvoji apie tavo rytmečiu matytą merginą Kaune? – Taip! Visa gamta tau atrodo šiandien kitoniškesnė, chaotiškesnė, kai tu pamatei tą merginą Kaune... Taip! Tu esi išgyvenęs iki šiol savo rentomis, galėtum ir toliau taip pat gyventi. Jei būtų reikalinga, tu galėtum pasirinkti sau iš kokio dvaro bajoraitę. Jei tat galėtų nors kiek pajvairinti tavo gyvenimą.

– Tu galvoji apie ją visu tokiu vulkaniškumu, aiškiai pradėdamas ją skirti iš kitų tarpo, kodėl? Dėl ypatingos jos būklės! Bet ar maža tu matei dar nelaimingesnių moterų? Ar bėgai kūlvertomis jų ginti? Ar nedarai tik dėl pikantiškumo, suprask: žydros akys, laibas liemuo ir tokia Dievo nelaimė?

– Ne! Jei aš daryčiau tai dėl pikantiškumo, aš būčiau turėjęs progą pirmiau tat padaryti. Ne, mano jausmas gilesnis. – Taip jį tardė kažkoks inkvizitorius girioje.

Susiėmęs rankomis galvą, Eimutis sėdėjo po dideliu medžiu. Jis griežė dantimis. Jis turėjo stiprius, puikiai įstatytus aukso dantis. Padeda Dievas žmonėms vargą vargti!

Kažin koks nakties paukštis garsiai ir įkyriai sukliko:

– Žiopoly!

– Meilė iš pirmo žvilgsnio...

Tuomet girios valdovas sustabdė paukštį nenuoramą gerai išauklėto klubo šeimininko gestu ir tarė:

– Paikasai paukšti! Ar nematai, kad jį mano giria atėjo paikasai žmogus ir, susiėmęs galvą, sprendžia savo problemas?

– Silentium!*

Eimutis, gerų cigarų mėgėjas, užsirūkė ir paleido savo gilų atsidūksėjimą kartu su cigarų dūmais.

– Ką tu turi bendra su ta paprasta sodžiaus mergina? Tu nori ją aprengti, išgydyti, suteikti jai saulės, noro kvėpuoti, gyventi, gėrėtis?

– Taip! Aš noriu jai pagelbėti.

– Tu nori suteikti jai samdininkės vietą šalia savo kumečio Kazimiero, kuriam nė tu pats nežinai, kokį darbą priduoti?

Dabar Eimutis jautė daugiau nebeišsisekusių nuo inkvizitoriaus replių. Jis tepraburbėjo:

– Moteris ūkyje pravartu!

– Tat ir viskas. Ir viskas turės taip staiga pasibaigti. Kurgi čia „tragedija“?

Eimutis nebeišsilaikė:

– Gerai, aš būsiu atviras. Jei nori – aš vesiu ją!

– Tu vesi ją, senas *bourgeois*, atsisakydamas nuo savo įpročių, pagaliau nežinodamas, ar ji tekės už tavęs...

– Aš surasiu būdą prisiartinti prie jos ir būti jai tikru draugu.

– Nespręsk taip greitai tokios painios problemos! Pagaliau ji niekuomet nepajėgs būti tavo žmona. Tu būsi dar didesnis vienišas negu iki šiol. Tu ir ji!

– Aš galiu tave įtikinti, kad ji bus geriausias mano draugas, stovinti šalia manęs žmona. Man visuomet tokios ir reikėjo.

– Ir tiek?

Paukščiai nurimo. Viskas buvo išspręsta. Sutemo. Vos tik neaiškiais kontūrais buvo įmatomos apylinkės.

Parugiais taratavo ūkininko vežimaitis, palikdamas paskui save dulkių uodegą. Pasivėlavęs ūkininkas keliavo namon, tikriausiai kokiu pusmaišeliu pikliaivotų miltų ir bačkele druskos vežinas. Turįs gerą sąžinę ir kiek įkaitusią galvą; tat greičiausiai įvyko, sumokėjęs valsčiuje žemės ar kitokius mokesčius – visokio prado pradą.

* Tylos! (Lot.)

Ūkininko diena buvo aiški.

Pamiškėje buvo kryžius, dievotų žmonių padabintas ąžuolinių lapų vainiku, iškeltu čionai gegužės mėnesį pamaldoms paminėti, ir papuoštas raudonais kaspinais ir stikliniais karoliais, kaip veidrodėliais, dieną skrendančio paukščio sparnams spalvinti. Tai tokia buvo žmonių sukurta apoteozė Dievui – ir sodžiaus grožei padidinti.

Dar tarp medžių – rugių protarpėlis. Įknaisiotas ir suželdintas kokio nors miško sargo atskalūno.

Rytas.

Petras Eimutis varosi namon. Jis eina gražiu vieškeliu į miestą drauge su kažin kokia bobute, nešančia pintinėle vištą į mugę parduoti, bet kareivių ešelonu, vežančiu javus į savo įgulą. Jų kaustyti vežimai itin garsiai darda ir rėžo vieškelio žvyrus.

Dar šalta, dar rytas. Jis jaučiasi kaip tikras jaunikis, nakties nemigęs ir grįžtąs iš kažin kokio keisto ir romantiško *rendez-vous*. Bet kas įspės dabar jo sielos impulsus, jo, ramiai keliu beeinančio. Šiaip jis, regis, nėra nei susivėlęs, nei eglėlių dyglių nusmaigstytas, kaip koks ežys, po girias bebraidęs. Iš tikrųjų įstabiai sukurta žmogaus siela! Jo siela dabar kunkuliuoja, verda, o kas galės įžvelgti į ją? Pažiūrėti – jis ramus.

Dar visur rytmečio rasa. Šiurpu ir šalta.

Jis mato pakelėje rytmečio šalnų apgožtas kameras, kuriose taip saldu miegoti ir iš kurių taip nenoromis žmonės keliasi, varstydami duris, besiruošdami bristi į šaltas raras. Ir diedas elgeta, ir bobutė su višta, ir ešelonas kareivių – visi varosi prie savo tikslo arčiau. Kartu su jais ir Petras Eimutis, kuris irgi artinosi prie savo aukuro, kylančios saulės nušviestas, su savo skaidriomis mintimis ir geru cigaru aukso dantyse, rytmetį užtraukiamu.

Bobutė buvo šventa.

Nes ji visa buvo tokia miniatiūrinė, švarutė, su švariomis seno žmogaus mintimis ir gerai išdulkintomis padelkomis. Be to, ji nešėsi dar kapą kiaušinių, kitaip, išvertus eksporto skaitmeniu, „60 štukų“. Skaitmuo 60 senovės Rytuose buvo šventas. Pas mus skaito dešimtimis, tenai pamatan buvo dedamas dieviškas skaitmuo 12. Tuo būdu ir skaitmuo 60 šventas.

Ji, pataikindama atsargiau tarp vieškelio akmeniukų ir retkarčiais pažiūradama į Eimutį ir į kitus keleivius, galvojotačiau ne apie šio pasaulio įvykius. Tolima atšvaista jai atėjo į galvą seno Izraelio įvykiai.

Jokūbas, gana prisialkinęs savo žemėje, surinkęs savo gentis ties Sinajaus kalnu, nutarė paieškoti laimės Egipte (jai rodėsi beveik taip pat, kaip kad jos apylinkės lietuviai veržiasi, it sąmonės nustoję, į Ameriką).

Patiko Jokūbui ir jo išvestoms gentims iš pradžių Egipto žemė, ligi pradėjo engti ir visokeriausiai būdais kankinti faraonas. Tik dideliu vargu, Mozės užtarimo dėka, su Dievo pagalba Abraomas su savo gentimis sugrįžo į palaimintąją žemę, ties Sinajaus kalnu...

Jos ausyse dar tebeskamba kunigo pamokslas. Kelias iki miesto ilgas; šiaip jau apie kiaušinius ji yra gana prisirūpinusi. Ji žino galutinai, už kiek juos galima parduoti ir kiek galima užprašyti. Šia tema ji nebeturi ko begalvoti.

– O Abraomas pašaukė savo tarną ir įsakė jam: „Tarne, eik į platųjį pasaulį ir surask mano brangiajam sūnui Izaokui sužadėtinę!“

– Bet! – pasakė Abraomas, išlydėdamas savo vergą į tolimą kelionę, su kupriais ir visokiomis gėrybėmis, suteiktomis tarnui.

– Bet, – pasakė Abraomas... – senutė žvilgterėjo į jaunas pakelės pušaites, į kelią, bet joku būdu negalėjo atsiminti, ką vietos kunigėlio lūpomis Abraomas pasakęs savo tarnui.

Senatvėje ji pasidarė tokia neakyla. Jos mintys blaškės.

Senutės mintys nei iš šio, nei iš to staiga persimetė į Mesopotamijos šalį, kur jau vėliau vyko ir pačios sužadėtinės žvalgybos.

– Ir atvyko Abraomo tarnas į Mesopotamijos šalį, į Nachoro miestą (ji šį miestą daug geriau žinojo negu tą mažamiestelį, kur ji gyveno). Su dideliais turtais, prigriautais antkuprių. Ilgai sielojosi tarnas, kokiu

būdu Mesopotamijoje surasti padorią sužadėtinę savo pono sūnui, ir paskum sugalvojo: kai ateis šio miesto dukterys semtis ąsočiais vandens iš šulinio, jis paprašys jų atsigerti. Kuri pagirdys prašoma ne tik jį patį, bet ir ištroškusius jojo kurpius, ta bus „tvarkoje“. Tabus jau paties Dievo paskirta Izaokui.

Iš miesto išeina skaisčioji Rebeka, Batuelio duktė (kasdien klausydama bažnytėlėje pamaldų, senutė geriau pažino Senojo Įstatymo veikėjus, tėvus su jų dukterimis negu savo bažnytkiemio dailides, kalvį ir krautuvininką, kurie visi tebėr gyvi, bet nė pusės tiek neverti, kiek anie senoviškieji). Skaisčioji Rebeka, Batuelio duktė, ne tik pagirdė keleivį, sakydama: „Gerk, mano Viešpatie!“, bet taip pat pagirdė ir visus kuprius.

Tada vergas padovanojo Rebekai aukso sagtį ir apyrankę (kur netiks!) ir žodis po žodžio išsišneko su ja.

Mergina netvėrė nepasidžiaugusi savo dovana su savo namiškiais ir viską išsipasakojo jiems apie keleivį.

Namiškiams kaip namiškiams, žinoma, patiko, o Rebekos brolis Labanas tuojau šūktelėjo keleivį ir įsileido jį į savo butą, panakvino (drauge su kupriais). Mat taip buvo numatyta, jis buvo atsargus. Šiaip visa istorija būtų nuėjusi niekais.

Nubalnojęs kuprius (senutei šis posmas visuomet dvelkdavo erezija ir disharmonija, vis vien kaip nubalnoti „karvę ar kiaulę“, bet ji, reikalo verčiama, vis dėlto kartodavo), Abraomo tarnas pasisakė, iš kur jis ir kuriuo reikalų, ir paprašė leisti Rebeką už Izaoko ir čia pat sudalino atvežtą sidabrą ir auksą.

Rebekos brolis Labanas palaimino ją:

– Seser mūsų, tegema iš tavęs tūkstančių tūkstančiai ir tepaima tavo gentys į savo valdžią prieš palapines...

„O dabar pas mus, – senutė galvojo apie naujoviškas piršlybas, – „žvalgai“ privaišina merginą ir jos gentį kokioje pakelės „bavarijoje“ sūriu ir vis dar liepia kuo daugiau jį užgerti karčiu alučiu. O patys apie karvutes, – trobų čiukurai ar ne kiauri, kiek penimų ir užlaidų... O ten – „Viešpatie mano, prašau pernaktuoti su kupriais ir turtais“.

Senutė meldėsi.

Prie Nemuno teko visiems lukterėti ilgėliau, kol pontono tiltą sutaisė. Tat suteikė Eimučiui progos savo keistąją būklę dar kartą pasvarstyti.

Jis ieškojo sau tokios gyvenimo draugės, ir galas!

Jis galėjo, žinoma, dar nuo visko atsisakyti ir toliau bekavaleriauti. Nežinia kam kraudamas turtus ir nuolat vis daugiau šykštėdamas.

Apsivilkęs kokių mėlynu švioto švarkeliu, blogai ar visai nesiskutęs laiko stokos dėlei, jis galėtų kur nors rytmečiais atsisėsti vienas kavinėje. Savo kavą atšaldęs ar jos visai negėręs, jis galėtų pasidėti ant kavinio staliuko savo popierius ir sąskaitas ir kalkuliuoti bręstančios dienos uždarbį ir nuostolius.

O ranka imtų vis labiau drebėti, ne tiek iš senatvės, kiek iš to godumo ir džiaugsmo. Ši įgeltusi ranka, užuogaidai užėjus, žinoma galėtų pašiurenti kokios moteries jauną, skaisčių kaip paveikslą skruostą. Bet tai būtų – mokama medė. Jis džentelmenas ir, be abejo, galėtų ir pasmaguriauti, atgriezęs tam tikrą dozę savo pinigų ir pasiėgdamas su mergina *à la* džentelmenas. Nors taupyti – visuomet reikalinga! Jo pinigai augtų, jo mėlyno švioto alkūnės murzintųs ir žibėtų, plaukai ant galvos, trumpiau iš karto kerpami (vis tiek – viena užėiga ilgam laikui) ir neskutama barzda (laikas reikalingas naudingiau leisti) vis labiau žiltų, pasidarytų visai balti, pro jų žilumą užpakalyje švytėtų geltonas kaip marinuotos mumijos pakaušis.

Pontonas užtiestas.

Eimutis apžiūrėjo savo kostiumą, bet jis buvo šviežias, ir niekas iš keleivių į jį nežiūrėjo. Ar maža keliauja iš ryto tiltu įvairios rūšies darbuotojų ir visuomenės gaivintojų! Kiaulių supirkinėtojas, pasivėlinęs iš kokių krikštynų valdininkėlis ar koks vėjų gaudytojas – peizažistas.

Mergina mieste stovėjo toje pačioje vietoje, kaip ir vakar.

Sena žydė dėstė, kaip ir vakar, po tuopa savo krautuvėlės lentas ant bačkų. Taip pat – limonadą, saldinius ir savo apipuvusius obuolius pardavinėti, kurių vienas kitas, daugiau pagedęs, tekdavo ir merginai.

Šiandien numatoma kaitri diena, tad ir geras uždarbis.

Miesto tuopa, pasekdama savo sodžiaus kolegų įpročiais, norėjo irgi sušlamėti savo, kaip žinoma – garsiais sidabro lapais rytmečio giesmę ir sudėti skaidriau rytmečio himną saulei, bet, įsprausta tarp bjaurių, susigrūdusių namų, tepajėgė palinguoti tik vieną savo nutriušusią šaką ir tuo parodė miesto nususelio natūrą.

Priešais medį buvo aiškiai žaliai dažytas, pusiau į žemę sulindęs kepurinko namelis. Rusvai tamsus, it kraujo prisisunkęs, nejaukus žydo pjoviko namas su aukšta juoda tvora, už kurios spardėsi agonijos valandą pusiau įpjautomis gerklėmis avinai ir kiti gyvuliokščiai. Tekintas ašmeninis peilis po kaklu: *ein, zwei, drei*, trys peilio patraukimai, bet kaulo negriebk, šiaip – tref, ir besispardęs mėšagalys tikėtų nebent tiktai gojams išmest. Tad kokie jau čia galėjo būti himnai tekančiai saulei!

Mergina stovėjo siauroje gatvelėje, tarp tų plytinių nejaukių namų ir pajuodijusių senų, nežinia kam pastatytų tvorų. Ji buvo baltai švariai apsitaisiusi, kaip į kokius atlaidus išsirengusi. Ji rengėsi pradėti savo sunkaus amato darbą, prašinėti skatikėlių, šiaip jau niekieno neduodamų.

Du apyseniai stambūs kareiviai, šiurendami savo numintais batais, prisiartino prie merginos ir užkalbino ją. Vienas nutempė jai gobtuvą ant akių drauge su jos kasomis. Toks juokavimas rodėsi jiems visai vietoje ir visai natūralus. Mergina, bedorodama savo kasas, perėjo į antrą gatvės pusę.

Tada žengė į priekį Eimutis, aukštai iškėlęs savo lazda jai apginti, ir pasitiko merginą.

Kareiviai, įtardami poną negerais norais, smagiai jį iškoliojo:

– Mat ir ponas žmogienos įsigeidė. Neruš, paspringsi!

Jie sočiai juokėsi, kaip dvi tuščios bačkos, lazda barškinamos. Pasiveržę savo tuščius pilvus stiprėliau diržais, jie apsisuko ant savo šleivų užkulnių ir nukleksėjo atsipalaidavusiomis batų pasagaitėmis stambiu gatvės grindiniu.

Eimutis gerai išauklėto žmogaus manieromis nusiėmė savo šiaudinę anglų skrybėlę ir pasisveikino su mergina.

Mergina nusikvatojo. Ji dabar dar labiau nusigando šito kavalieriaus negu kareivių. Ji, nieko netardama ir vos tesitverdama juokais, žvalgė iš padalby jo baltą skrybėlę, jo vasarinius rūbus ir, jam bekalbant, jo auksinius dantis.

– Tebesama dar šiame pasaulyje keistų žmonių!

Kadangi Eimučio, šviesaus riterio, palinkimai nebuvo tinkamai įvertinti ir mergina matė, kad ją gatvėje patikęs „užtarėjas“ nesiruošia eiti savo keliais, ten, iš kur atėjo ištrūkęs, o vis lenda prie jos, per daug rodydamas noro „paasistuoti“, ji galainiui supyko ir išplūdo jį. Mergina nubėgo toliau nuo jo.

Žydė žvalgė šitas keistas gainiavas.

Ji buvo papratusi prie visko, bet pati nepasiduodavo jokiai gyvenime apsireiškančiai užgaidai, be vienos – nuderėti pigiau, perkant obuolius, ir juos brangiau parduoti (ji įmanytų ir pašte pigiau nuderėti markę, esant būtino ir reto reikalo kam nors rašyti laišką), žiūrėjo dabar didelėmis akimis į įvykį, ko neišberdama iš sterblės savo aptriušusių, rudspalvių obuolių, savo vienintelės prekės, ko nors vertos jos gyvenime. Toks didelis buvo jos nustebimas.

Eimutis vis vienėjo greta, merginai nesiliaujant žiūrėti į jį skersomis. Rodėsi, kad ji nebegalėjo susilaikyti nenusikvatojusi, – tokia juokinga situacija buvo. Bet ji irgi buvo gyvenimo išauklėta. Ji gerai žinojo, kad visokiai bėdai kelias reikia užkirsti pačioje pradžioje; todėl ji tarė:

– Ko tamsta lendi prie manęs? Ar maža vietos Kaune?

Jei kiekvieno darbo pradžia yra sunki, tai juo sunkesnė ji buvo Petručiui, norėjusiam prašnekinėti panašią merginą. Nei tinkamų žodžių, nei tems. Nei vietos pagaliau kur atsisėsti jis negalėjo rasti. Jis žinojosi, ją prašnekindamas, pradedas visai ne taip, kaip reikėtų.

– Tamsta manęs nebijok, aš nieko pikta tamstai nenoriu, tik noriu tamstos paklausti...

– Ko reikia?

– Ar tamsta kiekvieną dieną stovi mieste?

– Taip! – ji nustebo, kur ji galėtų stovėti kitur.

– Argi nėra, kas tamstą užtaria?

– Užtaria! – ji pažiūrėjo į ją keistai, taip neloginga tat buvo.

– Argi tamsta neturi giminių, kurie galėtų tamstą priglauti?

– Giminių... Nėra pasaulyje blogesnio daikto per gimines! Tai gerai. Tai – pradžia! Jis dar galėjo klausinėti ją panašiai, bet jautė: tat jos širdies neatvers.

Jai einant toliau nuo jo, jis irgi „nušpacieravo“ drauge su ja į paupį, kur buvo tiek linksmy ir saule besiguodžiančių žmonių, sužiurusių į juodu. Jis pasodino ją ant suolo.

Tašyti kranto akmenų buvo išildyti. Čia buvo visai ramu. Šaukė į miestą besiartiną garlaiviai. Antrame upės krante pilkšnojo medžiai, įsupti į švelnius vandens garus.

Argi galėjo būti labiau svetimi pasaulyje, jis ir ji? Ji ir jis.

Ji staiga atsikėlė.

– Ko tamsta sekioji paskui mane ir neduodi man praeiti? Aš tamstai ne panieka! – Ji net švystelėjo nepadoriai sijonu. Fiui fiui – miesto užgauta gracija.

Tat skaudžiai įgėlė Eimutį, bet jis spėjo merginą šitaip pasielgus atsitiktinai, ne dėl to, kad ji tokia yra. Jis teisinis visomis galiomis.

– Aš ir nemaniau, kad tamsta būtum panieka, bet aš turiu į tamstą didelį reikalą. – Jis degė šviesiu protu, pasiryžimu.

– Reikalą... – Jai darėsi įdomu. Jis vadino ją „tamsta“. Tat jai nepasitaikydavo pirmiau.

Petras Eimutis pamatė, kad vis vien dabar nieko neišeitų iš karto. Jei jis jai ir pasakytų ką – jai būtų per didelis smūgis. O gal ir visą reikalą per neatsargumą sugadintų. Tad jis, pakalbėjęs dar kiek su ja apie visokius niekniekius, aptikęs gerėlesnį momentą, atsisveikino. Bet atsisveikindamas jis jai pasakė, kad ji rytoj ateitų tą pačią valandą ir į tą pačią vietą.

– Tamsta nepasigailėsi savo žygio! – nusišypsojo jis išblukusiai.

Mergina tikrai, smalsumo ar nuobodžio vedama, atėjo rytojaus dieną. Taip praėjo dvejetas dienų. Gal kiek ji ir buvo prijuokta. Tasai paprastai visų kankinamas ir spardomas žvėriokšlis. Bet jūdvių pasikalbėjimas buvo nuolat greičiau panašus į gatvės žargoną.

Kiekvieną kartą scena maždaug atsikartodavo iš naujo.

Kartą, vieną skaistų rytą, Petras Eimutis įžiūrėjo, kad kitokio kelio nebūsią: teksią viską pasakyti jai atvirai. Petras Eimutis atsistojo ir, saulės nušviestas, tarė:

– Aš dar kartą tamstai sakau, kad aš nieko pikta tamstainegeidžiu. Aš norėjau su tamsta susipažinti. Aš svajojau apietamstą visą pirmąją naktį ir paskiau. Kai aš tamstą pirmąkartą patikau mieste. Aš laukdavau kiekvieną kartą valandos pasimatyti su tamsta. Tat gal labai juokinga, bet tai – tiesa. Aš senas žmogus, bet aš norėčiau tamstos paklausti, ar tamstasutiktum... ištekėti už manęs! – Jis buvo beprotis.

Paupio karštų garų apsupti medžiai, paupys, buriniai laivai, – viskas atsiliepė atgarsiu, merginai nusijuokus. Ji skaniai kvatojo. Bet tai buvo – vargas.

– Aš šauksiuos policijos! Tamsta manai, kad taip gali užgaulioti niekuo nenusikaltusią merginą... – Ji pradėjo iš tiesų garsiai šaukti. Stačiai plyšti.

Kadangi Eimutis, stiprus savo pasiryžimu, stovėjo toks rimtas ir nusiminęs, ji paklausė jo:

– Kam tie juokai reikalingi?

Eimutis nieko neatsakė. Jis tylėjo. Bet ji pasijuto užgauta ir vėl pradėjo dar smarkiau plūsti. Tai buvo jos amatas.

– Policijos nėra ko šauktis, ji vis vien mums šiuo laikune ką tepadės. Matyt, pats gyvenimas stipresnis už mane. Ašniekuomet neketinau vesti, bet atėjo ta keista mintis. Tamstapamačiau pirmą kartą, ir ji man nedavė ramumo. Man rodos, tamsta galėsi suprasti mane, tuomet viskas geriau bus. Apieviską galima bus pasitarti paskiau. Dabar reikėtų iš čia eitoliau nuo žmonių! – Žmonės tikrai pradėjo rinktis tokios „šeimyniškos scenos“ dykai pažiūrėti.

Ji net žleptelėjo ant suolo. Taip rimtai viskas atrodė!

– Tai kaipgi tamsta imtum „tokią“?.. – Ji net nusišypsojovisai linksmai. Jai viskas dar rodėsi juokinga. Petras Eimutis teatsakė jai, kad ji neturinti varžytis, o vien tik pasitikėti juo.

Mergina, kaip ir užhipnotizuota ar savo proto nustojusi, pasekė paskui jį.

Jo vis įkalbinėjama ir įtikinėjama, ji nuėjo su juo pas gydytoją, o paskui, įsidrąsinusi, pas patį jau kunigą. Turi gi žmonės prieš vestuves daug ruošos ir triūso!

Kunigas pažiūrėjo į atėjusius kaip į tikrus bepročius. Didesnė to žvilgsnio dozė, suprantama, teko Eimučiui, nes merginos rimtai traktuoti nebuvo ko. Jis net atsisakė kalbėtis su jais jungtvių reikalu.

– Pamanyk, ką žmonės pasakys! – Jis iki šiol laikė Eimutį visai nusistovėjusiu ir draugijoje gerai matomu žmogum. – Kokio įspūdžio jie gaus, sužinoję apie tamstos nusprendimą. Pamanyk tamsta apie savo šeiminių gyvenimą! Tikriau apie jonebuvimą.

Eimutis buvo neįveikiama uola. Tuomet ir kunigėlis pažiūrėjo į jį kitokiomis akimis. Pakraipęs galvą, jis net pasakė:

– Aš suprantu. Gerą žmoną tamsta gausi! – Tikrai nenusivokdamas, ar jis beprotis, ar šventas.

4

Petras Eimutis vedęs.

Petras Eimutis gyvena su savo žmona savo mažame ūkelyje.

Kazimieras aria, Eimutis padeda jam ūkio darbus dirbti.

Jiems visiems trims gera.

Žmonės, it tikrai pasekdami kunigo įspėjimu „ką pasakys žmonės“, iš tikrųjų atsibloškė nuo jų. Net siuvėją sunku buvo rasti žmonai. Einant Eimučiui mieste pro Merkeliene, ji paprastai jam sakydavo:

– Tamsta turtingesnę žmoną galėjai rasti. – Tai buvotiesia.

Jie gyveno kaip užburtoje pilyje savo ūkyje. Dabar jis įprato visiškai į ūkį. Jie dabar galėjo savarankiškai gyventi; žemė juos maitino. Jis nejuokais ėmėsi taisyti savo Šeimos lizdą, nors tat buvo nelengva. Jis jau labai buvo įpratęs į viengungio savarankiškumą ir egoistiškumą. Tiek pat ir į betikslumą. Kur pirma buvo tušti kambariai, dabar ten buvo žmona. Kai anksčiau diena buvo ilga ir klojosi be tam tikros programos, kaip pavyks, dabar diena buvo aiški ir pilna darbų. Šalia savęs jis turėjo dabar žmoną. Lizdą reikėjo praplėsti, įrengti, praturtinti. Ūkis nebepažįstamas. Lyg ne tas.

Eimučiai nejuokais grėbia dobilus. Iš viso trise. Šeimininkas, Kazimieras ir ji.

Karšta, tvanku ir kartu linksma. Eimučio žmona neša didelius plekus. Pamačiusi apyšlubį Kazimierą, velkantį pelės naštos didumo plekelį šieno, ji kumštelia jį stiprią jo kuprą ir subara:

– Irgi dedasi darbininku, benešdamas tokius plekus. Tikkitus moka barti! – Juokas.

Ji iš tikrųjų nežino, prie kurio jai prisidėti. Prie artimesnio jai savo psichika Kazimiero ar prie šeimininko.

Eimutienė, atėjusi į ūkį, negalėjo iš pradžių nė suprasti, kam čia reikalingas toks savarankis ir kartu toks tingus bernas. Lyg be jo ūkis neapsieitų. Jei ji išdrįstų, ji pasiūlytų savo vyrui jį išvartyti. Be jo būtų daug lengviau. Jis dabar žiūri į ją nuolatos, lyg norėdamas jai ką pasakyti ar pasijuokti iš jos. Nors šiaip jau jis iš tiesų niekuomet nė neprašneka į ją. Kad kur iš čia išsinešus. Kad ir į blogesnę vietą, bet tik toliau nuo žmonių. Kazimieras ne tik nieko jai nesako, bet ir tarytum jos nė nemato. Jis vadina ją visuomet „ponia“.

Popiet turi ateiti dar du samdininkai. Dobilų šiomet lyg tyčia privertė pernelyg. Net dėti jų nėra kur.

Nors Eimučiui pačiam visgi rodosi, kad tasai „grėbimo“ procesas vyksta greičiausiai kažin kokio sporto dėlei; nesama ūkininkų rimties. Kazimieras, tikras ūkininkas, bet, būdamas bernas, pirmiausia žiūri į nonšelantišką savo poną. Iš vieno ūkio, kaip dabar jie gyvena, – gražiose trobose, turėdami daug knygų, stilingus rakandus namie ir išplanuotus takelius ir daug rožių sode, – jie nieku būdu pragyventi negalėtų.

Sodžius Eimučiui vis labiau patinka. Jis nutarė visiškai atsiveikinti su miestu ir galutinai apsikasti savo sodžiuje. Eimutis budriai sergi gretimai parduodamus žemės sklypus ir juos visus supirkinėja. Kaip tik dabar jam vėl pasitaikė gera proga įgyti visą gretimą ūkį, tokio pat didumo kaip jo visas dabartinis. Jis nenutaria to vienas be žmonos padaryti.

Praeinant pro šalį žmonai, jis suima ją į glėbį, pasodina aukštai ant kupetos ir sako:

– Turiu tau vieną pasaką pasakyti. Bet – gražią! Aš sumaniau pirkti gretimą ūkį, kaip tu manai? – jis laukia, kokį įspūdį padarys jo žmonai šitoksai manifestas.

– Tokį didelį? – Ji tokia liūdna.

Ji sėdi aukštai ant kupetos kaip kokia hercogienė. Tik jos siluetas ryškiai matomas ant mėlyno dangaus.

Ji nuleidžia rankas ir susimąsto.

– Kam tie turtai reikalingi? Mes turime dabar mažą ūkį, su keliomis karvėmis, daug vištų, gražus sodas. Ar mes nelaimingi?

Ją slegia nuo dangaus nukritęs išteklius ir laimė. Ji bijo didesnės laimės. Ji bijo katastrofos.

Ji žiūri savo pajaunėjusiomis, liūdnomis akimis į jį. Jis pamato šitose akyse dėkingumą. Ištikimo šuns dėkingumą. Kuris taip dažnai bijo šeimininko. O meilė? Meilė pasirodys kartu su neapykanta, – taip jis mano.

– Ak, šneka. Žinoma, pirkim! – pasako Eimutis: jis žinosiką darąs.

Ji bijo jo.

Duotąja „dvaro pirmininko“ teise Kazimieras aštriai sušunka ant jų:

– Besišnekėdami, ponai, daug šieno nesugrėbsite! Ar nematot, kad lietaus užaina!

Tai tiesa. Eimutis šoka dirbti. Jis nusivelka net liemenę, atsiraito savo šilkinų marškinių rankoves ir dirba už kelis. Dobilai tokie gražūs, gaila juos sulydyti. Bet vis dėlto jam atrodo, kad jis žaislo dėlei grėbstinėja juos, tarytum jis grėbstinėtų kokio nupjauto parko minkštą žolę.

Eimučio žmona, visa tiek pajaunėjusi, atsigavusi, kaip tikroji, kuo patogiausiai nusiteikusi skaisti sodietė, praeidama pro šalį Kazimiero, kumštelia jį į raumeningą kaip orangutango kuprą ir subara:

– Su tais savo amžiniais rėksmais! Tik barasi. Nė su žmogumi neduoda pasikalbėti. Pirmininkas!

Žodžius „su žmogumi“ ji ištaria beveik kaip: „su kunigu“. Taip gerbia ji savo šeimininko vardą. Dabar vienmarškinio, atsiraičiusio savo šilkinės rankoves.

Ji staptelia valandėlę, prisimerkia ir žiūri į Kazimierą. Jis atrodo kaip senas kelmas, voratinkliais apsikabinėjęs. Ji norėtų jį padegti, tą kelmą.

Ji pamiršta visai grėbti. Ji žiūri iš tolo į Kazimierą ir anuliuoja jį. Prieina išvadą, kad jis nėra toks bjaurus. Jei reiktų, šitoksai tai tikrai galėtų ir gyvastį už ją paaukoti. Tas kerėbla ir gramėzdas. Toks jis niūrus ir rūstus jai visuomet atrodo. Bet taip atrodo vyrai, jai matos, viską gali.

Jis dažnai, net pabrėždamas, vadina ją ponija. Bet taip ir reikia. Nors šiaip jau ji kiek bijo šio laukinio žmogaus.

Ji dabar žiūri į jį ir juoko dėlei įsivaizduoja jį amerikiečiu. Su grynai nuskustu pasmakriu, su aiškiais šilkiniais marškiniais, „kaip manojo“.

Aprengtas amerikiečiu, jis atrodo dabar ne toks jau senyvas kaip pirma kad.

Kazimieras stovi apsilvilkęs amerikietiško fasono drabužiais, žinoma, kasdien nevilkimais ir šiaip jau nesuvilkimais net ir per „dvidešimt metų“. Drabužiai mėlyni, net žiba. Pečiuose – daugiau vatos. Batai bukais, pripampusiais galais. Aukščiausias vyriškio parėdalo laipsnis. Ji net suploja rankomis:

– Tikras amerikietis. Tai – Kazimieras!

Kazimieras nudulkina rankove savo kaubojišką skrybėlę, užsideda ją šauniai ant galvos ir sako:

– Dabar tai aš amerikietis. Pavyk manel!

Žmona, taip jis nesako, bet šeimninė girdi, tarytum jis taria žodžius: ji taip svajoja.

– Pavyti raišą žmogų. Juokai!

Ji meta savo pleką, pasikasoja ir vejas.

Bet amerikietis – tolyn.

Juokinga toji Amerikos šalis. Raiši žmonės, ir tie nepavejami... Ji pradeda nejuokais vytis, bet jis toli. Jis nepavejamas. Jis pradingo. Jo vietoje stovi senasis Kazimieras dygliuota barzda kaip karpyta viela ar tarka, sukudentais dobilų privedtais plaukais ir šaukia:

– Jei ponias taip dirbsi, tai velyk namo eik. Tiek šieno pridarkyta. Man tokio darbo nereik!

Tai tiesa. Bet senas Eimutis juokiasi. Jam viskas panašu į sceną. Nors dobilų visur pilna pritaršyta.

Eimutis nutaria, kad jo žmona šiandien pavargusi. Pirma šiandien kėlus, pirma sužiūrėjusi pusryčius. Dobilų plekai sunkūs. Tad jis sako Kazimierui:

– Nėr ko daug reikalauti iš moters. Mudu paspauskime grėblius!

– Paspauskime. O kai lietus priplaks pataršas, kas atsakys.

Jis rūpestingai rankioja žmonos paliktus plekus. Jis jaučia, kad vis dėlto jo, Kazimiero, darbu ir sumanumu laikosi visas šitas ūkis, jam, kaip Herkuliui, paremiant ūkio skliautus. Ir pats Kazimieras turbūt mano, kad jei jis sprūstelėtų, tai ir tie jo laikomi skliautai subyrėtų ir nuo dviejų jo globoje esančių žmonių nė taško nebeliktų. Jis laiko todėl tvirtai, kaip gerai užgrūdytas plienas. Be to, jis dievotas ir senobiškas. Jis – šio ūkio druska ir tradicija.

Eimutienė nė kiek nenusimena. Ji net juokiasi. Ji supranta, kad čia viskas – juokais, ir šieną čia galima taršyti kiek nori, ir ne laiku sustoti ir pavėpsoti, niekas už tai nevainos ir pikto žodžio netars.

Į Eimučio ūkio apkasus šiandien įsibrovė du priešai. Nors, rodos, visos sargybos buvo gerai sužiūrėtos ir tiltas pakeltas. Begrėbiant visiems dobilus, beskubant baigti, į ūkį atėjo du žmonės. Diedas ir bobutė, tarbomis nešini ir apsirengę kaip elgetos nuplyšusiomis pilkomis milinėmis.

Žmona net išbalė:

– Tai mano kaimynas! Dėdė su dėdiene... Netikėk nė vienujį žodžiu ir varyk juos šalin!

Ji pati nuėjo paskubomis namo.

Eimutis stebėjos, kaip šie žmonės galėjo aptikti jo ūkį ir sužinoti, kad jų giminaitė yra čia. Garsas apie jų susituokimą yra, matyti, pasiekęs ne tik Kauną, bet ir daug plačiau.

Linkčiojimo ir sveikinimo galo nebuvo.

– Sakyk, tokie turtai! Dobilėliai ar šiųmetiniai?.. Ar gera žolė? Sako, eisim, pažiūrėsime, gal atsimins po senovei. Runkulėlių ar ko, žinai, senatvė! – Eimučiui senis atrodė visai kresnas, nors į krakoviaką su savo naginėmis, o įkretus po burnelę – tikrai sumaniai padainuotų, savo „žonkai“ pritariant. Be tos žmonių komedijos. Dėdyla net atkišo savo sąmoningai iš namų paimtą tarbą, it būtų rinkęs į ją krintančius „runkulėlius“. Taip tvirtai jis tikėjo savo įkalbinėjimo dovana, tas artistas.

Eimutis išėmė dešimtinę, padėkojo už vizitą ir įteikė seniui. Nors ir priėmė žmogus ačiuodamas, bet, matyti, jis buvo nepatenkintas šitokia kryptimi. Jis buvo linkęs iš prigimties labiau adoruoti dovanas, teikiamas *in natura*, negu „slidų“ pinigą, kuris gali pasidaryti dar slidesnis, grįžtant juodviem dabar per miestą.

Kol Eimutis dorojo piniginius reikalus su svečiu, apskrijoji žmonelė nutaikė progumėlę ir suspėjo nušauti į namus ir pasimatyti su Eimučio žmona.

– Negera šalintis savo giminėlių. Buvau andai palociuje, ponaitis pamatė ir šaukiasi, ar tiesa, kad ištekėjusi... Sako, jei kiti gali imti, galėjau ir aš ją paimti. Žinai, girtuoklis, nosis paraudusi... – stengiasi linksminti boba. – Gal, ko gero, dar ir čia apsilankyti...

Eimutienė net ausis užsikišo, taip įkyri jai buvo ta žmona.

Pagaliau delegacija nužingsniavo nurodytuojų taku. Tolimuose laukuose tematyti tik du pilki, vis mažėję taškai, ligi visai juodu pradingo.

Vakarienės metu Eimutienė nuliūdusi. Kiek kalbina nekalbina Eimutis savo žmoną, ji dedasi pernelyg

užimta, o pati galvoja apie kitką. Ji gudri. Kaip moteris.

Eimutis ilsis. Jam gera. Jis paglemžtas vien ūkio logikos ir tvarkos. Daugiau, rodos, jis neatsako už savo darbus – patys darbai jam sudaro planą. Ūkis tvarko, jis eina jo programa. Jis tampa tikru ūkininku. Jis, vakarui užstojus, sėdi vienas ir leidžia savo cigaro dūmus ir yra visiškai patenkintas praėjusios dienos darbu ir būsimais, brėkštančiais darbais. Prieina tyliai jo žmona ir uždeda jam ranką ant peties. Ji pirma to nedarydavo. Bet kiek tat jam reiškia – šioji palysusi palaimos ranka – už viena tai yra vertas jo gyvenimo pakeitimas.

Kieme papsnoja stambus lietus. Jau pavakarys visai. Kauno žmonės linksminas, ir tenai griežia orkestras; girdėti, kaip miesto sode dunksnoja bosai.

Ant subangavusio ir nunerimusio Nemuno sielininkai rungiasi su savo sieliais, negalėdami jų nukreipti reikiamą vaga. Sielininkai šūkauja kiek įveikdami, kad visi stovį ant medžių masės palydovai galėtų girdėti komandą ir tinkamai varyti plaukiančių medžių aslą. Kai kur ant sielių žybčioja dar lietaus neužgesinta ugnelė ties šiaudų lindynėmis. Į vyrų balsus atsiliepia šokinėjęs ant sielio ketvirtainio šuva savo staigiu lojimu. Ir tat gerai. Ir tat reikalinga! Eimučiui atrodo būtina ir reikalinga. Viskas gerai.

Jis net šiaip medituoja:

– Tu viską turi, žmogau. Žmoną, daržą, saulę. Bet tavo „ramiajai“ komedijai dar vienos būtinos vaidytojos trūksta. Ponios Nelaimės. Be jos neįvyksta nieko rimtesnio šitame pasaulyje. Palauk, ateis ir ji!

Kai žmogus mažiausiai galvoja apie ją – ji čia. Prašom! Žmogus, pažvelgęs į saulę, ją pamatai; dirstelėjęs aukštyn nuo žemės maitintojos ir savo nelaimių versmės, ją pamatai. Ir, nekeldamas galvos nuo žemės, į juodą jos purvą ar į purią žemę žvilgsnį įbedęs, ją sutinki. Kad ir kasinėdamas, sakysim, agrastus pavasarį ir įsidurdamas pirštą, ir, nepaisydamas tokio „niekniekio“ ir per neatsargumą, būdamas tikras agrikola, užsinuodiji sau kraują.

Tada pasirodo ji savo skaisčiausiu pavidalu, puikiausiais, efektingiausiais apdarais, su dalgiu ir apverstu smėlio laikrodžiu, – išbyrėjusiomis tavo valandomis, pačios ponios Giltinės asmenyje. Žmogau, kai tau gaila palikti tavo nebaigtus kasti agrastus, nekalbant apie viso sodo vaisius ir jo pavasario puikumą!

Ji mėgsta rengtis taip įvairiai, ir jos veidas nėra nustatytas, visiems ją besergintiems detektyvams dirbant kartu. Nė jos gyvenama vieta nėra surasta. Mirtis čia. Žmogau, pasisergėk! Kask, jei gali, atsargiau savo agrastus!

Bet Eimutis ūkininkas. Jis pamato savo žmoną ir sako jai:

– Dobilai vis dėlto pavyko šiandien visi sudoroti!

Skaidrioje jo sodžiaus buityje tai nėra jau menki dalykai. Šieno pilni galai bus prigriauti. O–ho!

Jis net pasisako žmonai:

– Žinai ką, aš manau išsinešdinti iš miegamo į daržinęgulti. Ten anksčiau galima bus nubusti. Saulė pro skliautus – ir tu kelies. Ne taip kaip čia.

Žmona visai anemišku balsu sutinka, bet ji galvoja apie kitką.

Eimutis pažiūri rimtai į savo žmoną ir paklausia:

– Ko nuliūdai? Ar vėl kas...

Ji supranta, ko gali paklausti jos vyras. Uždeda jam pirštą ant jo lūpų. Nieko nekalbėk. Jai gera.

– Eikime į Kauną muzikos pasiklausyti! – Jis susigriebiažodį ištaręs.

Bet ji mandagumo dėlei atsako:

– Kitą kartą!

Jinai pažiūri ypatingai į jį, susikaupia ir paklausia:

– Ar tau iš tiesų gera su manim? Kad galėčiau, aš pamesčiau tave. Tau būtų geriau vienam.

Jos posakis atrodo tiek nerimtas, kad jis nieko neturi atsakyti. Bet jis bara ją savo žvilgsniu. Tokių niekų nereikia kalbėti!

Pramogos dėlei jis pradeda pasakoti jai apie savo keliones. Kur buvęs, kurias šalis matęs. Jis bovina ją kaip išmanydamas, kaip vaiką. Tokių valandų nedaug gyvenime.

– Ar tau ne gėda su tokia? Tu viską matei, o aš tokiatamsi!

Jis ilgai stebi ją. Kaip moterys gali greitai pasikeisti! Prieš jį stovi aukšta, laiba, skaisčiais juodais drabužiais apsivilkusi žmona (juodais drabužiais vilkėti ji ypač mėgsta, kaip po kokių pakasynų ar gedulo). Bet kaip jie pritinka prie jos akių!

Jo žmona skaisti.

– Jei vienas būtum, turbūt keliautum. Greit ruduo.

– Ne! Dabar nebekeliaučiau!

– Na, jei aš paprašyčiau... – ji koketuoja.

– Tu paprašytum? – Ta mintis atrodo jam kurioziška. Bet jis nusitveria ją. Tokia ji keista, ta mintis. Neaiškiai jam blykstelia – išvežti žmoną kuriam laikui iš čia ir parodyti jai kitą pasaulį.

– Na, jei keliautum, kur norėtum? – jis tvirtai tikisi išgirsti: „Į Jeruzolimą“.

– Man čia gera...

– Ne! Betgi sakyk man! – Jis, kaip žaisdamas su koku mielu vaiku, dovaną laikydamas sugniaužęs saujoje ir nerodydamas, liepia įspėti. Nors ji vis vien teikiama vaikui.

– Na!

– Jei taip nori – į Paryžių!

– Kur?

– Į Paryžių...

Jis pirmą kartą negali suprasti gerai žmonos. Jis tariasi apsirikęs ar ne taip nugirdęs.

– Kodėl taip? Kas tau sakė?

– Ponaitis... dvare! – ji buvo atvira. Ji buvo visuomet su juo atvira, iki koktumo. Nors jis jos niekuomet neklausinėdavo.

Jis galvoja.

– Bet gerai, važiuoti dabar, kai toks darbymetis... – Jis maža tetiki pats savo „darbymečiu“. Jis mąsto apie kitką.

– Juk tu pats taip norėjai...

Žmonos mesta mintis giliai įstringa į Eimučio sielą.

Jis ją realizuoja.

Eimutis čia pat nutaria keliauti su savo žmona į Paryžių.

Netrukus jis susiruošia.

– Kokie mudu darbininkai, kai tu visuomet užstoji per daugmane!

Kazimieras atsisveikina rimtai ir nieko nesako. Nors jam, daugiausia tikro stiliaus dėlei, šeimininkas ir teikia gražią kolekciją įsakymų ir pamokų, kaip „daboti ūkį“. O kipšas turbūt mano: gerai, ateis laikai, kada jūs, bevažinėją po užsienius ponai, sugrįšite ir pradėsite misti iš mano rankų. Jo dirbamos žemės vaisiais. Be ūkio viskas kita niekis!

5

Paryžius.

Kelerius metus nebuves Paryžiuje, Eimutis, mažas *rentier** ir ūkininkas, pats užsidega noru jaunėti, gyventi ir kalnus nuverst. Kaip turbūt ir kiekvienas iš provincijos į Paryžių patekęs žmogus.

Paryžius apytuštis, dar ne sezonas. Bet įspūdis toks galingas. Žmogus nori jį dar ir dar kartą pamatyti, kaip prietelių.

– Kiek čia žmonių! – nustemba žmona.

Trenksmas.

* Rantjė, rentininkas (pranc.).

Užimas.

Turistų armija.

Kaitru.

Eimutis pasirenka sau mažesnį viešbutį.

Žmona, apsilinkusi juodais drabužiais, su įkaitusiais nuo Paryžiaus saulės ir dar daugiau nuo baimės ir įspūdžių skruostais, glaudžiasi prie savo vyro. Ji tokia mažutė ir bijo dingti parfumuotame vasaros pragare.

Pavakary Eimučiai nuėjo į *Champs Elysées***.

Lengvai apsilinkusios ponios.

Fiakrai.

Bučkiai gatvėse, fiakruose. Po sunkia medžių ūksme. Ūkininkės siela nieko negalėjo suprasti, kas čia dedas.

Tamsi vasaros naktis. Sandoros aikštėje – įstabu. Aikštė nušviesta daugelio stilingų žibintų. Rodos, vieta prirengta vaidybai. Tuoj ims ir užplūs pulkai artistų ir šokikių baltomis skraistėmis ir suvaidins išalkusiai publikai linksmybių misteriją. Arba išeis rūstūs graikų vaidilos ir savo gestais ir ritmika įkūnys mums amžiną grožį. Tokie gražūs atrodė simetriškai aikštėje sustatyti žibintai, ir tokia jauki ir šviesi buvo pati aikštė.

Žmona žiūri į tuos stebuklus liūdnomis savo akimis ir pagaliau taria:

– Kiek čia daug pasilinksminimų!

– Daugiau negu pas mus...

Ji – dar.

– Nueikime pažiūrėti į Veneros Palocių!

Ji ištaria beveik kaip „nueikime į atlaidus“. Ji nori pasirodyti taip pat nesanti „tamsi“. Ji žiūri bailiai. Kaip kačiukė. Ji pati gerai nenusimano, ką ji taria. Tarytum ją buskas pamokęs ar užhipnotizavęs.

Eimutis iš pradžių nesupranta. Tarytum jis iš tiesų yra pakviestas nueiti į gretimos parapijos atlaidus.

– Į Veneros Palocių! *Palais du Venus**... Kas tau sakė?

– Ponaitis dvare... – Ji buvo atvira. Ji būdavo visuomet atvira su juo.

Eimutis vėl nieko neklausia. Jis fatalistas. Jis supranta, kad taip reikia. *Palais du Venus*! Kaip juokinga! Kaip somnambulė veda jį ši moteris čionai, iki atvedė iki pat kažkokio „palociaus“.

– Ko tu taip nusigandai? Man sakė, kad Paryžiuje tat yra.

– Tylėk! – tarė jis rūščiai savo žmonai. – Tu nori pamatyti tą Palocių, – tu jį pamatysi.

Nusiminė. Bet nusiminimas buvo daugiau jos vyro neramumo įkvėptas.

Eimutis kreipėsi į savo *portier*, senyvą, garbingą senuką, kuris tarytum paklausė akimis: „Ar verta?“

Portier viską turi žinoti. Dėl buvimo, toksai *palais* – yra. Senukas pasakė adresą, įeinamąją vietą ir koku būdu patogiausia patekti.

– Tik būt tamsta atsargesnis su tais apašais**! – Jis linkėjo geros kloties.

Jie ėjo drauge ir tylėjo.

Ji, nebesutikdama grįžti ir užgauti savo vyro. Jis, galvodamas apie golgotas, į kurias veda savo žmoną. „Grįžk, kol dar ne vėlu!“ Bet nusiminti nėra ko. Pirmiau ar paskiau ji turi ateiti. Ta pavasario drabužiais prisidengusi veidmainioji deivė.

Stuktelėjus į nešvarių namų vartus, pasirodė fircikas. Jis dar kivrčijos, bet, Eimučiui pabraškinus pirštais popiergalį, jis atsileido. Popiergalis kvėpėjo gerai.

Katakombos ar rūsys.

Du sodžiaus žmonės buvo įleisti į kažin kokias katakombas ar rūsy.

Perėję kiemą, karštos vasaros nakties teatrališkai nušviestą, jie atsidūrė mūrų koridoriuje. Palydovas

** Eliziejaus laukai (pranc.).

* Veneros rūmai (pranc.).

** Chuliganai, vagys, suteneriai (pranc.).

nuolat vedė tolyn. Čia, matyti, buvo įstaigos kitokios sekcijos, negu jie ieškojo. Ženkliui sustoti palydovas paėmė Eimučio skrybėlę ir pirštines padėti. Geminėje kybojo keli šapoklakai*** ir pigūs šilkiniai apsiaustai, antraeilės operetės artistų paprastai vilkimi.

Tai buvo gašlingų žiogų viešpatija.

Žmona nusigandusi žiūrėjo į palydovus, nuolat kaišiojančius rankas, it išmaldos prašančius. Ji baisėjosi nevykusi savo sumanymu. Po kelių aperityvų būstuose su šviesomis, kvepalais ir kitokiais niekais buvo parodytas pats Palocius.

Palocius buvo iškilmingas.

Jis turėjo pažymių brangaus salono, viešojo namo ar karaliaus miegamojo kambario. Tai buvo didelė salė su lova aslos viduje, greičiau panašia į aukurą.

Pasirodė tarnai ir šūktelėjo nonšelantiškai vienas kitam:

– Keturi šampanai! – ir atkimšo pirmą.

– Keturi, bet mes dviese?

– Panelėms!

Nesumokėjus tiek, kiek tarnų buvo užprašyta, tarnai baisiai pasipiktino svetimšaliais, išdrįsusiais niekinti šios garbingos įstaigos papročius, bet, pamatę, kad neapsimoka kivirčytis, nes vis vien neduos, išsinešdino su liekamais buteliais į gretimąjį kambarį ir paskambino vaidilas.

O pats tarnas, sudėjęs kojas ant stalo savo kambaraityje, niekieno nepastebimas nei šaukiamas, atsisėdo patogiau ir pradėjo skaityti nebaigtą savo knygą.

Į salę įėjo dvi moterys vaidilos ir tąja proga atkišo savorankas išmaldos. Jos buvo nepaprastos. Tai galima buvo suprasti iš pagavusios Eimučio žmoną panikos. Net tos moterys atkreipė dėmesį.

Pantapliai, frizūra, kvepalai, matyti, šią gadinę taip brangiai kaštavo, jog jiedvi ilgai laikė atkišusios savo rankas. Jos gavo pinigų.

Kol Eimutis dorėjo „sąskaitas“, jo žmona sušuko:

– Jos gi nuogos! – Ji glaudėsi prie savo vyro.

Tiesa, jos abi buvo nuogos. Turkiškais pantapliais apsiavusios. Senos. Dirbtiniu peruku, gražiai sušukuotu. Persisunkusios kažkokiais aitriais, nuodų aitrumo kvepalais. Jei kojos ir rankos, masažo gaivinamos, dar buvo pakenčiamos, tai krūtine, kaklas, veidas – perdėm raukšlėti ir nudėvėti. Įvargusio kūno buvo matyti šonkauliai. Šios scenos moterys buvo liesos. Ant krūtinės tabalavo įgeltusios ir nuvytusios krūtys – moterystės šaltinis.

Kaklas po pasenusia oda tarytum buvo supintas iš gyslų, kokainuotų aortų ir liesų raumenų.

Prasčiausia buvo su veidu, pasenusiu veikiausiai nuo mechaniško dažno gašlavimo. Akys – fosforinės, įstatytos.

Moterys, sunkiai atgaudamos kvapą savo girgždančiais plaučiais, sunkiai atsigerė tarno atnešto šampano, skonio kaip įrūgusi obuolių gira, ir artinos prie darbo įprastu rimtumu. Jos turėjo įkūnyti Palociaus paslaptį. Tik dar reikėjo primesti magaryčioms už darbą. Dvi atkištos elgetų rankos.

Bet, nebūdamos per šykščios, komercinių sumetimų paskatintos, jos nutaria parodyti dalelę savo kunsto, kaip ir avansu.

Jos apsikabino ir susiglaudė, turėdamos galvoje dar platesnes perspektyvas.

– Ką jos daro?

Sušuko Eimučio žmona. Jos akys buvo pilnos pasibaisėjimo.

– Jos sakosi parodysiančios, kaip mylėsiančiosios.

– Jos? Dvi moterys? Mylėsiančiosios?

Ji aukotų savo gyvybę, kad tik nematytų šitokio žmogaus kūno paniekinimo. Moters vardo paniekinimo. Gėdos, baimės prieš savo vyrą ir savo likimą. Ji nestaptelėjo nė valandėlės, nusigręžė ir puolė prie durų. Nebuvo lengvesnio dalyko, kaip išeiti. Nuvargusios Veneros rūmų tarnės užsimetė

*** Cilindrai su spyruoklėmis dugne – sulankstomos skrybėlės (lenk.).

šilkinius apsiaustus, įsispyrė į pantapius ir, nė nežvilgterėjusios į „turistus“, dingo už grandiozinių šilkinių portjerų, nutarusios užsisakyti sau absento ir skaityti toliau savo suveltas knygas. Kaip cirko artistės po įvykusio seanso.

Išėjusi iš „Palociaus“, žmona drebėjo kaip griaustinio nugąsdintas žvėriokšlis; ji, maldaudama malonės ir pagalbos, žiūrėjo į savo vyrą. Kaip lengva yra teikti pagalbą! Pagaliau jie abudu sulaukė atsakymo į jų dviejų klausimą.

Versalis.

Skaistus pavakarys.

Apžiūrėję muziejų ir parką, atsišildę skaisčiaja saule ir gražiąja gamta, jie ruošėsi, grįžti namo.

Kaip ir palydėdamas juos, plaukė Poseidas savo įskendusiam vežime su savo palydovais ir prunkščiančiais arkliais.

Saulė leidos. Skaidrus alėjų oras dar daugiau buvo sušvelninamas.

Senutė pardavinėjo pundelius tamsių žibuoklių.

Vaikas žaidė savo lanku ant akmeniukais ir žvyru nubertos aikštės, priešais Versalio rūmus. Žmonės ėjo į miestą pėsti ir archaiškų vežimų vežami.

Eimutis prisegė žmonai pundelį gėlių ir, pasiėmęs ją po ranka, žengė suvakarėjusio miesto linkui.

Namie.

Ugniavietė.

Ar iš paprastų akmenų suremta, ar iš tašytų marmurų – ugniavietė sušildo ir suglaudžia dvi gyvenimo įvargintas galvas ir jas atgaivina.

Sugrįžę namo, Eimučiai, šaltam rudeniui atėjus, šildosi ir kiek pasvajoja prie ugnies. Kaip ir tinka paprastai svajos tokiai vietai. Vieną kartą stebuklo ar fatumo pastūmėti, Eimučiai nutaria tvirtai laikytis vienas antro ir rankų neišleisti.

Kaip ir pirmiau, jie nieko nežino apie vienas antrą.

Jau vėlu. Eimutienė, laiba, skaisti ir juodais, kaip paprastai, drabužiais apsivilkusi, atsikelia ir sako:

– Jau vėlu! Aš sužiūrėsiu visas duris, tu eik gulti. Tu daugiausia iš visų dirbi!

Taip sako ji, nes ji jaučiasi esanti šeiminkė ir saugo visus beaugančius ar jau priaugusius ūkio turtus.

6

Ruduo. Kiemas sugruodijęs nuo šalčio. Lapai nukritę.

Kryžius šalia beržo – viskas kaip tvarkingame ūkyje.

Kazimieras nuolat šeiminkauja, nei atsimainęs, nei pasenęs. Jam gaila „niekais švaistomo turto“. Jis turi galvoje šeiminkavimo sistemą. Jis vis atrodo toks pat pikčiurna ir senas diedas kerėbla.

Žmona apsuka visą „tereną“*.

Viskas tvarkoje.

Tik iš naujos jaujos kamino kūliais virsta dūmai.

– Kas ten dabar galėtų būti? – stebisi žmona ir užaina pažiūrėti jaujos.

Jaujoje ant žemos kėdės, sėdi Kazimieras ir kūrena jaujos krosnį. Krosnis senais papročiais akmeninė. Tarytum koks taikiklis sunkiajai patrankai. Krosnis sunkiai įkūrenama, vežimais suėdanti kelmų, tradicinio jaujos kuro. Kazimieras jau kiek įsenęs, bet dar stiprus. Jis gero žinovo mina mėto kelmus į ugnį, o pats skęsta dūmuose, garuose ir aitrume.

* Sklypą (pranc.).

Ardai pristatyti linų.

Kvepia džiūstančios žolės ir svylą linai. Kaip alyva.

Iš tolo krosnis atrodo lyg pragaras su jo patronu Belzebubu.

Kazimieras nė kiek nenustemba vėlybu ponios vizitu. Teišberia kupstą pelenų iš milžiniškos pypkės ir paklausia:

– Ponia atėjot?

– Ak, „ponia“!

Ji paimtų jį savo moteriškomis rankomis ir įstumtų į kaitriąją krosnį. Tegu susviltų su savo kelmais. Toks jis įkyrus visuomet su savo „ponia“. Ji jaučia didelę neapykantą šitam pašaliniam jos ūkyje žmogui.

Kazimieras, lyg pajutęs išskleistas už jo nugaros rankas, ramiai atsisuka ir paklausia:

– Ponia atėjot pasišildyti? Sušalot?

– Kas tau darbo, ko aš atėjau. O tu – laukan! Ponia...Kazimieras nė nesijudina iš vietos; ponია pati suprato padarius kvailybę.

Kazimieras nė nemano keltis. Jis kaip priaugęs prie savo žemos kėdės, atspėjamu žiemos laiku jo paties padirbtos „jaujai kūrenti“, sėdi ir varto kelmokščius.

– Jei sušalot, tai pasišildykite... – kartoja jis savo prašymą.

Tačiau, aišku, jis kalba apie kitokį šaltį negu ledai, patvinkusios upės, pūga. Ji aiškiai supranta jį norint pašiepti ją. Ji nežino, ar jį vėl subarti, ar išbėgti. Ponia sunkiai žleptelia ant akmenų.

Žiūri į Kazimierą.

Tylu. Kelmai šaudo.

– Tai tokia dalia, ponია... – kalba jis nesuprantamai.

– Iš kur tu žinai, kad aš „ponia“? – beveik falcetu sušunka moteris.

– Na, kaipgi, pono žmona, tai ir ponია.

Ji kaip girta. Turbūt sėmenų alyva ją svaigina. Taip bent mano ji pati apie save.

– Ar tu bijotum nuskęsti?

Kazimieras nieko neatsako į tokį nerimtą klausimą.

– Na, nuskęsti, jei taip reikia gyvenime? Ar jei kitas įkristų į upę...

Kazimieras tebesėdi su savo geležine krutinę ir nugara kaip kipšo. Joks veido raumuo nesuvirpa jam.

– Moteris – visuomet moteris. Papūsk – ir linksta.

Savo neryškiai kalbai pailiuustruoti jis papasakoja apie visokius nuotykius jaujoje. Pavyzdžiui:

– Daug nelaimių moterims atsitinka jaujoje. Na – va! Šeiminkė tik prikepa blynų, lašiniečių. Linaminės darbas sunkus. Žmonės dirba kaip biesai. Paskui vaišinas. Linaminė – nejuokai. Žiūrėk, koks Petras šokinėja aplink mergą, nuvaišinają, nugirdo. „Caca“, ir šiokia tokia – nuglosto, o rytdienąviena merga pakampėje palikta knarkia. Viena knarkia. Sijonaspakeltas ir kėdė į dvišakį įsprausta. Nebūk paika, vadinas. Taitokių būna bėdų jaujoj! – nemandriai baigia Kazimieras.

Ką jis kalba, tas nevidonas!

Jai atrodo keista, vien tik keista, kad toksai Kazimieras visai naujoje sferoje. Ji ramiai klausia jį, jai net įdomu:

– Na, o ką tu darytum su tokia „caca“?

– Velnias visur to brudo, moterų, prisėjo! Moteris vis dar neina. Nors jau ir vėlu.

– Jei ponია atėjot pasišildyti, tai sėskit. Jei ne – tai seniai reikėjo išeiti... – visai logiškai galvoja Kazimieras.

Ji svaigsta. Garai ją kvaišina.

Vėlyba naktis. Durys trinksi lauke neįmanomai į sieną. Eimutis eina laukan pažiūrėti, kas ten atsitiko.

Gaivi, graži naktis.

Rūksta jauja savo balsvais karčiais dūmais.

– Be nebus uždusęs tas žmogus tenai! – juokauja Eimutis pats su savim ir eina pažiūrėti jaujos. Klojimas. Čia vėsu ir kažkodėl iškilminga, kaip ir kiekvienoje tuščioje ir erdvioje troboje. Kaip bažnyčioje ar kaip erdvioje nekūrenamoje seklyčioje rytmetį.

Naujo klojimo galai pilni kvepiančių šiaudų. Klojimas didelis, naujo fasono, su ištekliumi ir švarus. Asloj – didelė krūva nesusemtų grūdų.

Įėjimas į jaują labai žemas. Įeinant reikia labai žemai pasilenkti, kad nesuduotum galva į rentinį.

Jaujoje tamsu, pilna dūmų. Pro dūmus matyti, kaip krosnyje raitos keli raudonai nudažyti kaspiniai ir trata malkos.

– Ar jis iš tiesų nebus uždusęs...

– Kazimieras, ar gyvas? – sušunka šeimininkas.

Girdėti Kazimiero balsas. Jis urksi kaip meška. Tarytum tą mešką būtų prilankęs būrys bajorų vizitatorių ir išgrūdęs ją iš urvo. Jis kažką blevyzgoja apie nebaigtus minti linus.

Šeimininkas, kiek apspratęs su dūmais ir tamsa jaujoje, įžiūri dabar, kad Kazimieras tyso ant linų pundų prie krosnies.

Jo glėbyje miega jo žmona.

Žmona, staiga pravėrusi akis, kažkaip keistai nusišypso ir ištaria neaiškiai kažin kokį žodį. Tarytum: „Petreli...“.

Šlapi, prakaituoti jos plaukai prilipę prie kaktos ir prie krūtinės. Raudona multaninė jos bliuska atsegta.

Susivokę, kas atsitiko, jie abu iškart kilstelia ir atsisėda asloje. Kaip du labai nuo dūmų ir išgąščio išvargę žmonės.

Ji ištiesia į jį rankas. Nelygu skęsdama.

Šeimininkas užtrenkia duris ir sunkiai užsklendžia jas mediniu vąšu.

Jis dabar vienas tuščiam šaltame klojime. Pro klojimo stogą žybčioja nakties dangus. Tai jo sunkiausioji gyvenimo valanda. Nors sunkių valandų jis nemaža turėjo. Užsklendęs duris, jis valandėlę stovi visiškai ramiai, nepajudėdamas iš vietos, kaip girtas ar žado nustojęs.

Jis girdi, kaip žmonės už užsklęstų durų tyliai kuždasi.

Staiga atsiliepia Kazimiero balsas:

– Neštukavok, ponai, leisk! – Jis pradeda savo jaučio stiprumo pečiais veržti užsklęstas jaujos duris, net rentinys juda, bet durys neįveikiamos. Jos tik braška.

– Petrai, klausyk, leisk, aš tau viską papasakosiu... – beldžia savo silpnomis rankomis į duris moteris.

– Jis kaltas! Kodėl tu jo neišvarei ir laukei? Aš tau visuomet sakiau. Leisk!

– Kas čia kaltas? – atsiliepia storas Kazimiero balsas. – Ar ne pati žadėjai nunuodyti šeimininką ir ūkį pasisavinti? Dar mane kaltinsi...

– Velnio šeinė katarinka!

– Tu – velnias...

Girdėti už durų pikti dviejų susipjovusių žmonių balsai. Nors jie pjaunasi kaip žvėrys, tarytum spjaudosi, bet šie balsai jam buvo svetimi. Tarytum iš tolo tegirdimi.

Staiga šeimininkė sušunka Eimučiui:

– Ne! Tu kaltas! Reikėjo man čia už tavęs tekėti, – visuomet toks išmintingas ir visų geriausias. Kas lindo andai antgatvės ir išveržė? Ar ne tu!

Moteris sukliko dar daugiau. Jau visai palaidai. Ji ėmė blevyzgoti kažin ką apie meilę.

Durys buvo trankomos. Pro stogo plyšius blizgėjo balsvo dangaus sklypeliai. Eimutis stovėjo visai šaltas, tarytum šiedu žmonės jo nelietė. Paklausęs balsų, lyg kokių svetimų žmonių komedijos, ir jų nebesuimdamas, jis per trumpą valandą visai rimtai sukombinavo savo ateitį.

Jis paėmė pluokštą šiaudų, ramiai padegė jį degtuku ir švystelėjo ant susigulėjusių šiaudų gale. Kaip ir paduodamas kam atsisveikinimo ranką. Reikėjo išsižadėti visų žemės turtų. Gyvų ir negyvų.

Ugnis sulinksmėjo. Aiškus ugninis žvėriokšlis, kaip vakarinės saulės nušviestas, straktelėjo per balkį

ir, pasišokinėjęs ore, pasiekė savo liesa ranka įdžiūvusį šiaudų stogą, voratinkliais apkibusį, ir uždegė jį. Stogas turėjo tuojau užsidegti.

Petras Eimutis nuėjo į kiemą. Dar buvo visur tamsu, ir tylu.

Ugnis išsiveržė pro stogą ir nuostabiu būdu prikėlė įmigusius žmones ūkyje.

– Klojimas dega! – sušuko pusbernis, bėgdamas pro šalį Eimučio. Eimutis pažiūrėjo į jį visai ramiai, analizuodamas jį, tarytum pirmą kartą pamatęs šį žmogų savo ūkyje. Toks jis jam atrodė svetimas šią valandą.

Eimutis labai norėjo, kad vėjas tikrai išblaškytų žiežirbas ir uždegtų sodybą. Kad nors tokiu fiziniu būdu galima būtų išdildyti kiek praeitį. Jis labai buvo susirūpinęs, ar sodyba tikrai užsidegs. Vėjas jam atrodė per lėtas ir neveiklus.

Bet klojimas degė vis labiau. Aplink jį šokinėjo jau kažin kokie žmonės. Kaip kokie laukiniai kariai, pralaimėto karo šokį betrypsnodami. Negalima buvo abejoti, kad ir kitos trobos tuoj užsidegs.

Vėjas buvo vienintelis Eimučio draugas šią valandą.

Petras Eimutis įėjo lėtai į seklyčią, paėmė keletą kelionei reikalingų daiktų ir dokumentų. Sumetęs šį šlamštą į valizą, jis išėjo į miestą. Tarytum jo šita kelionė seniai jau buvo numatyta ir ją visai lengva vykdyti.

Švito.

Traukiniai turėjo tuojau pradėti eiti Kauno stotyje. Vis vien į kurią pusę.

Jis norėjo šią valandą atsigręžti bei pasižiūrėti į savo sodybą. Jis buvo įsitikinęs, kad jo draugas – įniršęs vėjas – drasko kiek įmanydamas trobas ir netrukus baigs jo pradėtą darbą.

Petras Eimutis priėjo upę, kur vasarą žmonės keliaudavo kareivių užtiesiamu pontonu, dabar pavaduojamu ledo. Jis susikaupė valandėlę kaip su savo tėvyne atsisveikinęs žmogus. Prieš kelerius metus jis taip skubėjo čionai, prie šito tilto, norėdamas sutikti vieną moterį, kurią dabar taip staiga apleidžia.

Kauno miestas jau buvo nubudęs.

Kepykla, vadinama „turkų“, jau buvo atdara. Pilna prigriauta languose ir ant stalų skaisčiai pagruzdintų, it nulakuotų, kvapių pyragaičių ir pyragų. Jis žinojo, kad tai rusų-turkų karo metu paimti belaisviai dabar duoną čia kepa, kitados jų įsteigtoje kepykloje... „Iš kur jie galėtų būti kilę? Irgi žmonės...“

Kauno gatvėmis jauėjo valdininkai, daugiausia – geležinkelio ir kiti, menkesnio kalibro; žydės it nėščios tempė dideles, vos pavelkamas pintines su skaisčia, ką tik iškepta duona. Prie užsisukimo džangsėjo konkė.

Eimučiui, šią valandą kažkaip sarkastiškai ir fantastingai nusiteikusiam, atrodė, kad Kauno konkė pleška kaip pasiutusi. Pilkas arklys (į Kauno konkę tekinkomas tik vienas arklys), nesiekdamas žemės, pleška gatvės užsisukime iš senojo miesto į naujį. Tik akyse sumarguliavo. Kaip karuselėje ar baltai nudažytas švino arkliukas žaislelyje tik užia, net mirksi akyse iš to greitumo.

Taip pat atsistojo namai aukštiekninki, kaip dabar futuristų piešiama. Žmonės žingsniavo, lyg skubiai pastūmėti vienu kartu visoje gatvėje ir vėl staiga sustabdyti, kaip dabar kad rodo filme, kuris tuomet buvo dar nežinomas, arba kaip dabar kad esti gedulo minutę staiga visiems sustojus kaip sužavėtiems ir vėl taip keistai visiems imant iš karto judėti, kalbėti ir eiti.

Petras Eimutis, pasirinkęs sau vietą vagone prie lango ir žiūrėdamas į nubudusias rytmečio apylinkes, pats kaip ir pralinksėjo. Beprisimindamas savo berną, jis net nusijuokė:

– Velnio šeinė katarinka...

Jis žinojo, kad daugiau taip kalbėti ir galvoti jis nebeturės progos. Baigta! Jis visai užsimiršo, bežiūrėdamas žiemos rytmečio apylinkes, tarytum pirmą kartą jas būtų išvydęs. Kaip turistas. Tokios jam pasirodė skaisčios jos, tarytum keli švelniai paimti tildančios muzikos akordai.

Ateityje – tik skaidri senatvė. Ir kelionė.

Petras Eimutis, besitrąkydamas po pasaulį, pagaliau atsidūrė Alžyre. Čia nutarė jis galutinai sustoti

ir apsikasti.

Miestas gyventi nėra nei patogus, nei per daug įdomus. Kaitra. Eimutis net suspėjo surasti sau pažįstamų žmonių mieste. Tiesa, labai panašią į Merkeliene Kaune.

Jis visai nesistebėtų sutikęs ją vieną gražią dieną čionai, prie kurios krautuvės rentinio. Bet apie ją, žinoma, jie neturi jokių žinių.

Kartkartėmis, užeidamas pas laikrodininką Ziferblatą pataisyti savo laikrodžio, jis kaip kokiame klube dažniausiai sutinka tenai siuvėją Kabačniką ir mėsininką Lichtenšteiną, – tai vis iš Lietuvos išemigravę žydai. Jis mėgsta su jais išsišnekėti apie Lietuvos praeitį ar apie Lietuvos gamtos grožybes. Jie visi myli savo tėvų dabar apleistą šalį ir visai patvariai yra prie jos prisirišę.

Dabar Eimutis rašo Lietuvos teisės istoriją, žinoma, daugiausia dėl savo užgaidos.